

УДК [330.341.1 : 338.486.2] – 027.236

Тараненко О.О., к.е.н.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті обґрунтовано необхідність пріоритетного розвитку туристичної діяльності у сучасних економічних умовах, що має відбуватися на інноваційній основі. Запропоновано підхід до оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу туристичного підприємства на основі ресурсного підходу.

Ключові слова: ефективність, інноваційний потенціал, метод, прибуток, ресурси, розвиток, туристичне підприємство.

Taranenko O.

METHODICAL APPROACH FOR ASSESSMENT THE EFFICIENCY OF THE USAGE OF THE INNOVATIVE POTENTIAL OF TOURISM ENTERPRISES

In the article is grounded the necessity of priority development of tourism in the current economic conditions, that should be realized on the basis of innovation. Is proposed the approach for the estimation the efficiency of usage of innovative potential of tourism enterprises on the basis of the resource approach.

Keywords: efficiency, innovative potential, method, profit, resources, development, tourism enterprise.

Taranenko A.A.

МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ТУРИСТИЧЕСКОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье обоснована необходимость пріоритетного развития туристической деятельности в современных экономических условиях, что должно происходить на инновационной основе. Предложен подход к оценке эффективности использования инновационного потенциала туристического предприятия на основе ресурсного подхода.

Ключевые слова: эффективность, инновационный потенциал, метод, прибыль, ресурсы, развитие, туристическое предприятие.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У нинішній час економіка України перебуває у складному стані, що потребує невідкладних заходів для підвищення рівня зайнятості населення, надходження до бюджетів різних рівнів, розвитку внутрішнього споживчого ринку. В умовах рівня низького рівня інвестиційного забезпечення та державної фінансової підтримки, розвиток капіталомістких та працемістких галузей економіки є доволі проблематичним. Це, зокрема, змушує у першу чергу розвивати ті види діяльності, які дозволяють залучати до процесу суспільного відтворення вільні трудові, природні та інші види ресурсів без значних капіталовкладень та відносно нетривалим операційним циклом. Цим критеріям відповідає туристична діяльність, інтегруючий характер якої може стати каталізатором розвитку підприємств інших видів діяльності.

Для ефективного розвитку туристична діяльність має відбуватися на якісно новому рівні, тобто на інноваційній основі. До ключових напрямів сучасного інноваційного розвитку вітчизняної туристичної сфери належать: розробка сприятливого правового середовища для розвитку інноваційної діяльності в туризмі; впровадження інноваційних підходів в управлінні туристичним бізнесом; використання нових інноваційних форм організації туристичної діяльності та територіальної організації діяльності туристичних підприємств; використання інформаційних і комунікаційних технологій в

туристичному бізнесі, нової техніки і технологій при наданні традиційних послуг; виявлення і використання нових ринків збуту продукції; випуск нових видів туристичного продукту і послуг; організація і удосконалення державної і регіональної підтримки інноваційних проектів у туризмі; підвищення рівня інноваційного потенціалу кадрів у туристичній сфері [1].

Реалізація цих напрямів позитивно вплине на розвиток вітчизняної сфери туризму загалом, та кожного туристичного підприємства зокрема. Але частина наведених напрямів має реалізовуватися державними органами управління у сфері туризму, а частина – безпосередньо туристичними підприємствами. Оскільки інноваційна діяльність підприємств відбувається на основі інвестицій, особливої актуальності набуває проблема оцінки ефективності її реалізації, тобто доцільності впровадження відповідних заходів. Це потребує обґрунтування відповідних методичних підходів для оцінювання ефективності використання інноваційного потенціалу туристичного підприємства загалом та результатів впровадження окремих інновацій зокрема.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню різноманітних аспектів управління інноваційним потенціалом на макро- та мікроекономічному рівні присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема В. Бернса, Г. Бірмана, В. М. Гейця, Н. В. Краснокутської, Г.І. Михайліченко, С. Ф. Покропівного, А. М. Тихонова, В. О. Василенка, С. Шмідта, Л. І. Скібіцької, Л. І. Федулової та ін. У них розглянуто широке коло питань формування та використання інноваційного потенціалу країни, галузей та підприємств різних видів діяльності. Але подальшого дослідження потребує питання оцінювання ефективності використання інноваційного потенціалу туристичних підприємств.

Цілі статті. Обґрунтування методичного підходу для оцінювання ефективності використання інноваційного потенціалу туристичного підприємства загалом та результатів впровадження окремих інновацій зокрема.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Традиційно під «ефективністю» розуміють «кількісну характеристику об'єкта (проекту, програми, процесу тощо), що відображає його кінцеву результативність і розкриває міру повноти та якості досягнення поставлених цілей за допомогою системи показників. З урахуванням цього під ефективністю інноваційної діяльності підприємства варто розуміти кількісне вираження її результативності за допомогою системи показників, які характеризують відношення результатів інноваційної діяльності до витрат на її здійснення» [2, с. 67].

У сучасній науковій літературі існує низка підходів до визначення інноваційного потенціалу підприємства, які різнобічно характеризують його сутнісні особливості. Виходячи із цілей даної статті, інноваційний потенціал підприємства доцільно розглядати з точки зору ресурсного підходу, тобто як «сукупність взаємодіючих і взаємопов'язаних кадрових, науково-технічних, виробничо-технологічних і фінансово-економічних ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності» [3, с. 45].

Інноваційним потенціалом для підприємства сфери туризму, враховуючи особливості цього виду діяльності, є «сукупність матеріальних та нематеріальних ресурсів організації, включаючи його інтелектуальний, комунікативний, клієнтський, репутаційний капітали» [4, с. 116]. У структурі інноваційного потенціалу туристичного підприємства виділяють: клієнтський потенціал; інтелектуальний потенціал; репутаційний потенціал; комунікативний потенціал; туристичний потенціал; кадровий потенціал; інформаційний потенціал; організаційний потенціал; мотиваційний потенціал; фінансовий потенціал; матеріально-технічний потенціал; ринковий потенціал [5, с. 111].

Наведені елементи інноваційного потенціалу визначають обсяг таких ресурсів туристичного підприємства як нематеріальні активи, основні засоби, оборотні активи та кадровий потенціал, кількісний та, особливо, якісний стан яких формує інноваційний потенціал підприємства. Отже, показник оцінки ефективності використання

інноваційного потенціалу повинен враховувати стан цих ресурсів.

Розглядаючи проблему оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства, слід враховувати, що вона тісно пов'язана зі складністю його кількісного вимірювання, оскільки інноваційність є якісною характеристикою. Також досить складно визначити, яку саме частину прибутку підприємство отримало саме від використання інноваційних ресурсів, особливо коли разом із ними в операційній діяльності застосовувалися традиційні ресурси підприємства.

Для визначення ефективності використання інноваційного потенціалу туристичного підприємства доцільно застосувати показник, який пропонується розрахувати за формулою (1):

$$E_{\text{ІІ}} = \frac{P_{\text{Од}}}{\text{НА} + \text{ОЗ} + \text{ОА} + \text{ФОП} + B_{\text{РІЗ}}}, \quad (1)$$

де $E_{\text{ІІ}}$ – ефективність використання інноваційного потенціалу, грн;

$P_{\text{Од}}$ – прибуток від операційної діяльності, тис. грн;

НА – вартість нематеріальних активів, тис. грн;

ОЗ – вартість основних засобів, тис. грн;

ОА – вартість оборотних активів, тис. грн;

ФОП – фонд оплати праці, тис. грн;

$B_{\text{РІЗ}}$ – витрати на реалізацію інноваційних заходів, що не включені до вартості нематеріальних активів, основних засобів, оборотних активів та витрат на оплату праці, тис. грн.

Для оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу доцільно використовувати прибуток від операційної діяльності, тому що наявність та використання інноваційного потенціалу має значний вплив на обсяги цього прибутку. Обрано цей вид прибутку, оскільки саме на його обсяг впливає реалізація інноваційного потенціалу, зокрема через збільшення обсягу наданих туристичних послуг, зменшення витрат на їх надання. Для розрахунків також можна використовувати балансовий прибуток, залежно від звітності, яка ведеться на туристичному підприємстві. Головне, щоб із розрахунків були виключені доходи від інших видів діяльності та послуг, на обсяг яких не впливає інноваційний потенціал туристичного підприємства.

Для визначення вартості інноваційного потенціалу запропоновано враховувати такі складові ресурсного забезпечення як нематеріальні активи, основні засоби, оборотні активи, а також кадрову складову. Оскільки саме цих ресурсів, а також процесу управління ними можуть стосуватися інновації, які формують інноваційний потенціал підприємства. У формулі також враховано витрати на реалізацію інноваційних організаційних та управлінських заходів, які не включаються до вартості нематеріальних активів, основних засобів, оборотних активів та витрат на оплату праці. Зокрема, до них можуть належати витрати на формування клієнтського, репутаційного, комунікативного та інших потенціалів як складових інноваційного потенціалу.

Формула (1) дозволяє визначити якісну характеристику, а саме інноваційний рівень нематеріальних активів, основних засобів, оборотних активів, кадрової складової та інших складових інноваційного потенціалу показуватиме відношення прибутку, на обсяг якого вони вплинули, до їхньої вартості.

Зміну рівня ефективності використання інноваційного потенціалу туристичного потенціалу, в тому числі внаслідок впровадження нових інновацій, доцільно визначати за формулою (2):

$$\Delta E_{\text{ІІ}} = E_{\text{ІІпві}} - E_{\text{ІІдві}}, \quad (2)$$

де $\Delta E_{\text{ІІ}}$ – зміна ефективності використання інноваційного потенціалу, грн;

$E_{\text{ІІпві}}$ – ефективність використання інноваційного потенціалу після

впровадження інновацій, грн;

$E_{ПДві}$ – ефективність використання інноваційного потенціалу до впровадження інновацій, грн.

Якщо підприємство не займалося інноваційною діяльністю і вперше запровадило інновації, то показник ефективності використання інноваційного потенціалу до впровадження інновацій характеризуватиме використання загального потенціалу.

Позитивним для інноваційного потенціалу туристичного підприємства є зростання показника ефективності його використання, але за умови відсутності впровадження нових інновацій, позитивним може бути стабільне значення цього показника за умови досягнення його бажаного рівня.

Під час використання запропонованого підходу слід враховувати, що впровадження за досліджуваний період традиційних засобів підвищення ефективності діяльності підприємства вплинуть на прибуток від операційної діяльності, а відтак – і на точність оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу.

Інформаційними джерелами проведення оцінки є внутрішня та зовнішня звітність туристичного підприємства, зокрема Звіт про обсяги реалізованих послуг, Звіт про туристичну діяльність та інші.

Позитивними рисами запропонованого методичного підходу для оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу туристичного підприємства є можливість врахування під час розрахунків різних витрат на формування і реалізацію інноваційного потенціалу; відсутність додаткових витрат часу і коштів на формування інформаційної бази розрахунків, оскільки всі дані наявні у статистичній та фінансовій звітності підприємства.

Висновки. Туристична діяльність є важливим засобом вирішення сучасних економічних проблем, пов'язаних із зайнятістю населення та наповнюваністю бюджетів різних рівнів. Тому управління інноваційним потенціалом туристичних підприємств потребує якісного методичного забезпечення, зокрема щодо оцінки ефективності його використання. Її проведення має забезпечувати об'єктивний аналіз як поточного стану його використання, так і результатів реалізації нових інноваційних заходів, максимально враховувати всі витрати на його формування та реалізацію та потребувати мінімальних витрат часу і коштів для інформаційного забезпечення її проведення.

Список використаних джерел

1. Кальченко О. М. Проблеми інноваційного розвитку туристичної галузі України / О. М. Кальченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2010. – № 41. – С. 133–139.
2. Костевко В. І. Методологічні питання оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / В. І. Костевко. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>.
3. Яковлева Н. Оцінка інноваційного потенціалу підприємств та ефективності його використання / Н. Яковлева // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2005. – № 1. – С. 45–52.
4. Михайліченко Г. І. Туристичний потенціал : методи оцінювання та інноваційний розвиток / Г. І. Михайліченко // Проблеми економіки. – 2013. – № 1. – С. 115-123.
5. Михайліченко Г. І. Інноваційний потенціал туристичного підприємства / Г. І. Михайліченко // Економіка розвитку. – 2013. – № 1 (65). – С. 110-117.

Рецензент д.геогр.н., професор Шуканов П.В.